

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара
Олег МАРЕНКОВ
« 06 » 02 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Сидоренко Ольги Юріївни «Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя» представленої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

ВИТЯГ

з протоколу №1 міжкафедрального семінару факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 31 січня 2024 року

ГОЛОВА: д-р філол. наук, проф., проф. кафедри української мови, в. о. декана факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ **І. С. Попова** (10.02.01 – українська мова);

СЕКРЕТАР: к. філол. наук, доц., доц. каф. зарубіжної літератури ДНУ **О. В. Левченко** (10.02.04 – література зарубіжних країн).

Присутні: д-р філол. наук, проф., проф. каф. зарубіжної літератури ДНУ **В. А. Гусєв** (10.01.01 – українська література), д-р філол. наук, проф., проф. каф. зарубіжної літератури **Т.М. Потніцева** (10.02.04 – германські мови), д-р філол. наук, проф., завідувач каф. порівняльної філології східних та англomовних країн **В. І. Ліпіна** (10.01.05 – література країн Західної Європи, Америки і Австралії), к. філол. наук, доц., завідувач каф. української літератури **Н.П. Олійник** (10.01.01 – українська література), д-р філол. наук, доц., проф. каф. української літератури **І.В. Кропивко** (10.01.05 – порівняльне літературознавство), д-р філол. наук, доц., проф. каф. української літератури **О.В. Шаф** (10.01.01 – українська література), д-р філол. наук, проф., завідувач каф. загального та слов'янського мовознавства **Н. В. Дьячок** (10.02.02 – російська мова), к. філол. наук, доц., завідувач каф. зарубіжної літератури ДНУ **О. В. Максютенко** (10.02.04 – література зарубіжних країн).

Запрошені: випускниця аспірантури **О.Ю. Сидоренко** (здобувачка).

Порядок денний: розгляд і обговорення дисертаційної роботи Сидоренко Ольги Юріївни на тему «Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя». поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Дисертацію виконано на кафедрі української літератури факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Тему дисертації затверджено (протокол № 3 від 27 жовтня 2020 р.) на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Підготовка здобувача третього рівня вищої освіти здійснюється за акредитованою освітньо-науковою програмою «Філологія» зі спеціальності 035 Філологія (Сертифікат про акредитацію освітньої програми 4831, дійсний до 20.06.2024).

Слухали: доповідь Сидоренко Ольги Юріївни на тему «Мілітарний дискурс

української прози початку XXI сторіччя», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія

Усі документи подано в повному обсязі. Перевірку дисертаційної роботи на плагіат було здійснено комісією у складі: д-р філол. наук, професора, завідувачки каф. загального та слов'янського мовознавства Н. В. Дьячок, к-т філол. наук, доцента, доцента кафедри української мови Т. В. Шевченко, д-ра філософії, доцента кафедри української мови В. В. Самойленко.

Під час перевірки дисертаційної роботи Сидоренко О.Ю. «Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя» на плагіат виявлено 11,1 % подібностей. 6,2 % становлять збіги літературних джерел. Треба зазначити, що 3,4 % запозичень складають одноосібні наукові праці Ольги Юрїївни, 1 % – термінологія, латинські назви, випадкові збіги словосполучень – 0,5 %. Вважаємо, що дисертаційна робота Сидоренко О.Ю. – самостійна праця, яку можна допускати до захисту.

Роботу було розглянуто чотирма фаховими експертами – д-р філол. наук., проф. В. А. Гусев, д-р філол. наук., проф. Т.М. Потніцева, д-р філол. наук., проф. В. І. Ліпіна, д-р філол. наук., проф. О.В.Шаф. Робота виконана на 9 авторських аркушах, дисертація структурована, наявні анотація, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури та список джерел фактичного матеріалу.

Доповідь О.Ю. Сидоренко

Високошановні колеги! Дозвольте запропонувати вашій увазі дисертацію з теми **«Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя».**

Актуальність дисертаційної роботи зумовлена значним поживленням уваги гуманітарних студій до явища мілітарної української прози 2014–2023 рр., а також потребою систематизувати й дослідити художні тексти на мілітарну тематику не лише періоду АТО/ООС, а й повномасштабної фази російсько-української війни після лютого 2022 р. із залученням до аналізу текстів-попередників періоду Майдану 2004 р. та Революції Гідності 2013–2014 рр., що в комплексі формують окремий повноцінний тип дискурсу – мілітарний. Така стратегія сприяє простеженню еволюції письменницьких художньо-текстових тактик проговорення травматичної дійсності, екзистенційного досвіду війни, їхньої ефективності, впливу на формування спільної історичної, культурної пам'яті нації у межах єдиної колективної.

Мета роботи полягає у виокремленні та дослідженні провідних художньо-текстових стратегій вітчизняної прози мілітарної тематики періодів гібридної російсько-української війни (2014–2022 рр.) та після повномасштабного вторгнення рф у лютому 2022 року з урахуванням історико-літературного та соціального контексту вітчизняної прози початку XXI ст.. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) узагальнити критичну рецепцію художніх прозових текстів на мілітарну тематику в сучасному літературознавстві;
- 2) окреслити поточну літературну ситуацію та історико-літературний контекст української прози початку XXI ст. як художні й позахудожні чинники акцентуації мілітарного дискурсу;
- 3) виявити основні жанрові моделі й текстові стратегії майданної літератури початку XXI ст. як текстів-попередників мілітарного дискурсу, на основі яких він викристалізувався;
- 4) визначити специфіку сучасної прози на мілітарну тематику у вітчизняній літературі як особливого типу дискурсу;
- 5) увиразнити художньо-текстові стратегії мілітарної прози періоду АТО/ООС (2014–2022 рр.) в аспектах проблематизації війни та героя, поляризації гендерних ролей, явища інфантильності/деінфантилізації, особливостей жанрового наративу текстів;
- 6) систематизувати й дослідити літературно-культурну ситуацію періоду ескалації російсько-українського протистояння та військової інтервенції після лютого 2022 р. на прикладі художніх антологій, що віддзеркалюють специфіку дискурсу в наративному

форматі колективного досвіду і репрезентують соціальний дискурс різних інтелектуальних еліт щодо певної проблеми;

7) розкрити специфіку функціонування сегменту підліткової та дитячої літератури в період російсько-української війни, виокремити панівні стратегії інтеграції дітей і підлітків у мілітарний контекст, що дозволяє розглядати літературу для дітей як окремий дискурс всередині мілітарного.

Об'єкт дослідження – показові та найбільш репрезентативні для аналізу текстових стратегій художні прозові тексти української літератури початку 2000-х – кінця 2023 року, зокрема ті, з яких почалося формування повноцінного мілітарного дискурсу (майданна і постмайданна проза, яка засвідчує і фіксує рух опору, боротьби, її трансформації з гібридних форм в агресивне збройне протистояння), які висвітлюють досвід АТО/ООС, а також події повномасштабної російсько-української війни після лютого 2022 року.

Предмет дослідження – художньо-текстові стратегії прози на мілітарну тематику, що становлять особливий тип дискурсу української літератури початку ХХІ ст.

Джерельною базою дослідження є повість «Марта з вулиці Святого Миколая» Дзвінки Матіяш (2015), оповідання «Червоні на чорному сліди» Ірини Цілик (2015), романи «Санітар з Інститутської» О. Нікітіна (2016), «Сліди на дорозі» Валерія (Ананьєва) Маркуса (2018), «Доця» Тамари Горіха Зерня (2019); концептуальні антології періоду після лютого 2022 року, зокрема «Ода до України» (упорядник Еммануель Рубен, 2022) та «Воєнний стан» (упорядники – Андрій Любка та Євгенія Лопата, 2023); дитяча проза на мілітарну тематику, передусім роман «Цуцик» Віталія Запеки (2019), повість «Абрикоси зацвітають уночі» Ольги Русіної (2021), казка «Котик, Півник, Шафка» Олександра Михеда (2022). Системність та панорамність дослідження, окрім прози, що становить безпосередній об'єкт текстового аналізу, забезпечують художні твори таких авторів: К. Бабкіної, М. Барчук, С. Бондаренка, А. Бондаря, Г. Вдовиченко, Х. Венгирюк, Н. Дев'ятко, Любка Дереша, С. Жадана, Т. Золотковської, О. Забужко, В. Івченка, Ю. Ілюхи, О. Ірванця, К. Калитко, І. Карпи, В. Кебуладзе, Л. Костенко, О. Коцарева, А. Куркова, Д. Лазуткіна, А. Левкової, С. Лойка, А. Любки, Х. Лукашук, Ю. Мусаковської, С. Поваляєвої, Т. Прохаська, В. Рафеєнка, О. Чупи, В. Шейка, Гаськи Шиян, В. Шкляра, Л. Якимчук, П. Яценка; художні антології періоду Революції Гідності та після лютого 2022 р.

Наукова новизна полягає у першості трактування явища майданної і постмайданної літератури як невід'ємної складової мілітарного дискурсу української прози та системному дослідженні мілітарної прози періоду після лютого 2022 р. (станом на кінець 2023 р.), її зіставленні з текстами періоду АТО/ООС, окресленні провідних художніх стратегій показових текстів, що формують мілітарний дискурс української прози початку ХХІ ст.

У результаті дослідження ми **висновкуємо**:

1. Тексти-попередники мілітарного дискурсу, під якими розуміємо *майданну* і *постмайданну* прозу, позначені художньо-текстовими стратегіями розвінчання міфу про *безкровність* революції 2004 року, моделювання ідеологічного й ментального розколу всередині України, недостатня увага до якого може вважатися однією з причин подальшої революції 2013–2014 років; рефлексії втрачених ілюзій, нереалізованих цілей першого Майдану; увіковічення індивідуальних історій учасників Помаранчевої революції; переосмислення досвіду Революції на граніті 1990-х років, руху спротиву шістдесятників і дисидентів (збірки есеїв «Let my people go» О. Забужко, повісті «Лускунчик-2004» О. Ірванця та «От я вся – я свято, або Віхолалохів» С. Бондаренка, роман «Записки українського самашедшого» Л. Костенко).

2. Художнє осмислення чергового травматичного досвіду періоду незалежної України – Революції Гідності вирізняється більш розмаїтим жанрово-стилістичним багатством художніх форм і моделей письма: поетичні антології, есеїстика, публіцистика із залученням прийомів документалістики (щоденники, книги репортажів, розслідувань, інтерв'ю). Усі вони з огляду на первинну утилітарну мету позначені стратегією фіксації та акумулювання різних пластів суб'єктивного раціонального та ірраціонального сприйняття революції як

явища та формування колективної пам'яті про Євромайдан. Наративні стратегії творів цього періоду, реалізованих переважно в традиційних жанрах новели, оповідання, повісті та роману, підпорядковані показу суб'єктивного сприйняття Майдану через наратора-очевидця подій («Стоїмо!», «2014» В. Івченка) або через фокалізоване явище – впізнаваний атрибут-символ, артефакт зими 2013–2014 років (наприклад, бруківка в новелі «Я – камінь» Н. Дев'ятко). Особливим новаторством позначена стратегія увиразнення процесу деінфантизації покоління інфантильних дорослих (роман «Санітар з Інститутської» О. Нікітіна) чи українського суспільства загалом (повість «Марта з вулиці Святого Миколая» Дзвінки Матіяш, оповідання «Червоні на чорному сліди» І. Цілик), що була неодноразово застосована надалі письменниками-творцями мілітарного дискурсу української прози XXI ст.

3. На основі спостереження за тенденціями, провідними векторами розвитку мілітарної сучасної прози, а також унаслідок зіставлення її явищ з воєнною прозою минулого сторіччя реферуємо такі її (сучасної мілітарної прози) самобутні ознаки: спосіб формування наративу через панівну тенденцію ревізії загальних національних, суспільних, особистісних цінностей без патетики, романтизації, цензури, табу; миттєве реагування на сучасні суспільно-політичні події завдяки сприятливим технологічним умовам; урахування запитів більшості соціальних груп, поколінь, пошук відповідних загальному суспільному настрою жанрових наративів через змішування репортажистики, есеїстики, документалістики та власне художніх жанрових форм; чільне місце в суспільному дискурсі, про що свідчить активність реакції громадян і посилена взаємодія тріади *автор–критик–читач*.

4. Найбільш закономірна та відповідна травматичній дійсності первинна стратегія *реалістичного/натуралістичного відтворення* хронології подій перших місяців збройного протистояння (проза С. Лойка, А. Чеха, М. Бутченка, А. Цаплієнка) постала як спроба спішного конструювання в екстремально-екзистенційних несприятливих умовах нових патернів для зміцнення позицій української колективної свідомості в інформаційно-гібридній війні з РФ та як акт фіксації/документування військових і антилюдських злочинів.

Надалі українську прозу періоду АТО/ООС можна схематично згрупувати за такими чільними художньо-текстовими стратегіями: *патріотичний вимір осмислення* сучасної війни (художня реставрація табуованої, цензурованої національної історії, її найбільш суперечливих сторінок із подальшою легітимізацією у загальному історично-соціальному дискурсі – у творах «Чорне Сонце» В. Шкляра, «Укри» Б. Жолдака); *онтологічно-національний* (розкриття сутності механізмів гібридної війни через моделювання ситуації драматизму онтологічного вибору пересічної людини-пацифіста, що проєктується на вибір усієї нації, у романах «Інтернат» С. Жадана та «Східний синдром» Ю. Ілюхи); *філософсько-екзистенційний* (простеження етапу дорослішання громадянського суспільства, що почало ставити питання й шукати пояснення циклічності вітчизняної історії, причини/наслідки рецидивів війни – у книгах «Довгі часи» В. Рафеєнка, «Земля Загублених, або Маленькі страшні казки» К. Калитко). На прикладі останніх двох текстів простежено складні жанрові трансформації наративу через залучення на жанровому та стилістично-художньому рівнях ознак казки (ігрове начало, превалювання художньої вигадки, фантазмагорія, поляризація героїв, традиційна перемога добра над злом тощо).

Особливу роль у формуванні мілітарного дискурсу української прози відіграли дебютні книги непрофесійних письменників – романи «Доця» волонтерки-перекладачки Тамари Горіха Зерня та «Сліди на дорозі» військового-блогера Валерія Маркуса (Ананьєва). Перший є репрезентантом художньо-текстової стратегії бунту-протесту жінки в маскулінному просторі війни проти зумовлених фізіологією та стереотипами патріархального суспільства моделей поведінки слабкої статі. На текстовому рівні успішність обраної письменницею стратегії простежується через умотивованість використання першоособової форми оповіді (апелювання до сенситивної спроможності читача), оперті на власний життєвий волонтерський досвід (документальний фактаж), прийомах контрасту (зіставлення буднів волонтерів та «ситих» кварталів окупованого Донецька). У другому романі увагу читача сфокусовано на *репрезентації зовнішньої та*

внутрішньої еволюції чоловіка від ескапічної поведінкової моделі як реакції на абсурд і травматизм новочасся аж до повного екзистенційного переродження. Домінантами успішної реалізації обраної стратегії визнаємо автобіографічний складник, посилений інтерактивністю книги (QR-коди з посиланнями на світлини-ілюстрації конкретного епізоду з життя), майстерно відтворене соціально-політичне та економічне тло 1990-х – першої декади 2000-х років із його слабкою функціональністю чоловічих інститутів соціалізації, деконструкція образу хрестоматійного солдата, потужна екзистенційна проблематика.

5. Вихід художніх антологій «Війна 2022: щоденники, есеї, поезія», «Ода до України», «Воєнний стан», «ЙБН БЛД РСН» та активізація видання прози для дітей (книги «Полінка» В. Запеки, «Мої вимушені канікули» К. Єгорушкіної, «Котик, Півник, Шафка» О. Михеда, «З любов'ю – тато» В. Пузика, «Абрикоси зацвітають уночі» О. Русіної, «Залізницею додому» М. Савки та інших) – основні маркери чергового етапу формування мілітарного дискурсу, розширення меж якого було спровоковано повномасштабним вторгненням РФ на терени України в лютому 2022 року. У них відбито значимість літератури як соціального проекту, що консолідує різних людей у їхньому прагненні фіксації, омовлення спільного травматичного досвіду та пошуків ефективного подолання колективної травми.

Взявши на озброєння дієві стратегії дискурсу мілітарної прози до 2022 року, письменники вдалися до пошуку принципово нових, ще більш ефективних і виграшних у більш тривалій історичній перспективі. Зокрема, концептуальна антологія «Ода до України» осмислює не лише географічний вимір України, а передусім її ментально-ціннісний, що внаслідок непростого екзистенційного досвіду запускає процес трансформації сакральних для менталітету українського народу архетипів. Один із них – *дім*, що реалізований як тілесна категорія (Л. Якимчук, В. Рафеєнко), мікропростір *дачі* (Т. Золотковська, А. Курков), особливий *ландшафт* (карпатський в Т. Прохаська та І. Карпи чи кримський в А. Левкової, знакові топоси Бакоти у К. Бабкіної і Трахтемирова в Любка Дереша), має конотаційні нашарування щасливого *майбутнього* або самого факту можливості цього майбутнього (П. Яценко, О. Михед). Факт зрушення в семантиці архетипу *дім* відбиває трансгресію цього поняття з утилітарно-фізичного рівня в метафізичне явище, що в умовах екзистенційної загрози гарантуватиме можливість особистісної та колективної реінкарнації.

Друга концептуальна антологія «Воєнний стан», окрім репрезентації процесу видозміни традиційного архетипу *дім* (оповідання та есеї І. Цілик, Т. Гундорової, Т. Горіха Зерня, О. Коцарева), сприймається як текстова реалізація спільного соціального дискурсу, основними маркерами якого стають травма невимовності (тексти Любка Дереша, С. Жадана, М. Кідрука, О. Михеда, К. Москальця), потреба загальної мобілізації інтелектуальної еліти (есеї С. Андрухович, В. Портникова, Е. Соловей, Л. Таран), погляд на самих себе через світову перцепцію українського досвіду (П. Залмаєв, Ю. Макарів, М. Рябчук), проговорення суб'єктивних досвідів зустрічі з війною митців-військових (В. Пузик, А. Чех, А. Чапай), націєцентрична місія еліти в тилу (А. Алієв, Л. Денисенко, Т. Прохасько, М. Савка та інші). Саме ця антологія вперше відбиває звернення письменників до *стратегії фіксації реверсивних практик війни* (зміна рольових моделей дорослого-дитини як захисний механізм травмованої психіки), що реалізована через моделі заперечення (А. Бондар), стани розгубленості, дезорієнтації (Ю. Мусаковська), відчуття тотального руйнування світу (М. Барчук), іграшковості/несправжності інших квазіпацифістських досвідів (К. Калитко).

6. Стратегії деінфантилізації та реверсивних практик у комплексі з потребою пошуку оптимальних засобів і способів проговорення з дітьми травматичного воєнного досвіду дають підстави говорити про виокремлення дитячого дискурсу в межах мілітарного. Провідну художньо-текстову стратегію *дефамілітаризації* через залучення неантропологічних нараторів-спостерігачів подій (аніمالістичних, фантастичних, нараторів-предметів, серед яких цуцик (В. Запека), безпілотник (О. Русіна), символи незламності – котик, майоліковий півник і кухонна шафка (О. Михед) розцінюємо як спробу повернути дитячу довіру до скомпрометованого образу всесильного дорослого, який виявився

безпорадним у хаосі воєнного часу, чия недалекоглядність почасти є причиною циклічності вітчизняної історії, низького показника культурної опірності гібридним засобам впливу.

Отже, усі окреслені закономірності та виявлені художньо-текстові стратегії дають підстави говорити про виокремлення повноцінного мілітарного дискурсу української прози ХХІ сторіччя, межі якого з огляду на активну фазу збройного протистояння будуть розширюватися як у кількісному, так і в якісному вимірах. Загалом уважаємо, що феномен мілітарної літератури позначений вагомим творчим потенціалом та архіважливий для культурної опірності національним загрозам сьогодення/майбутнього, зміцнення колективної пам'яті.

ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ:

К-т філол. наук, доц. Н. П. Олійник – За якими критеріями вами було обрано художні тексти для виявлення та аналізу показових текстових стратегій мілітарної прози?

О. Ю. Сидоренко – Вибір художніх текстів зумовлений передусім їхньою соціальною значимістю, публічним розголосом і підтримкою, наявністю у письменника конкретного досвіду участі в громадському житті країни, першістю у реагуванні на соціальні, політичні, громадські та культурні трансформації, спричинені досвідом двох революцій початку ХХІ сторіччя та російсько-українською війною. До уваги взято як тексти професійних письменників, так і початківців (ветеранів АТО/ООС, волонтерів, громадських активістів, переселенців тощо), які були відзначені літературними нагородами, отримали схвальні відгуки літературних критиків чи спричинили/активізували літературну дискусію. Системність і панорамність дослідження забезпечують також художні антології, які слід вважати найпершою реакцією письменників та інтелектуальної еліти загалом на травматичний досвід української держави початку ХХІ сторіччя.

Д-р філол. наук, проф. В. А. Гусєв – У роботі ви оперуєте схожими категоріями *мілітарна проза* та *проза на мілітарну тематику*. Поясніть, чим зумовлена потреба розрізнення цих двох категорійних термінів?

О. Ю. Сидоренко – Позаяк ад'єктив *мілітарний* є значно ширшим поняттям, аніж воєнний/військовий і включає їх до своєї структури, під мілітарною прозою ми розуміємо весь масив текстів, поява яких була зумовлена явищем гібридної війни, а надалі і прямим збройним протистоянням. Специфіка новітнього типу війни як гібридного утворення передбачає два плани вираження: прямий фізичний (фізичні дії на полі бою) та дискурсивний (комплекс мілітарних, квазімілітарних, дипломатичних, інформаційних, культурних, ментально-ціннісних та інших засобів впливу на свідомість людини, нації з метою досягнення стратегічних політичних цілей). Відтак художні тексти, що презентують суто перший план вираження (фізичну конфронтацію та збройну агресію на лінії зіткнення), потребують звуження конотаційного поля термінологічного апарату, чим мотивовано використання терміна *проза на мілітарну тематику*.

К-т філолог. наук, доц. О.В. Максютенко – З огляду на інтердисциплінарну природу терміну дискурс на якому потрактуванні цього терміна ви спираєтесь у своїй науковій розвідці?

О. Ю. Сидоренко – У якості основоположного визначення художнього дискурсу, зважаючи на свою всеохопність та ґрунтовність, обрано визначення, запропоноване українською вченою І. Фроловою, яка трактує художній дискурс як розумово-комунікативну взаємодію адресанта (автора художнього твору) та адресата (потенційного читача), що відбувається у певному історичному і культурно-соціальному контексті, ґрунтується на ідеях, переконаннях, світоглядних орієнтирах автора-адресанта, має на меті регулювання ідей, переконань, світоглядних орієнтирів читача-адресата та матеріалізується у вигляді текстів художніх творів, відкрита множина яких формує вербальний план художнього дискурсу.

Д-р філол. наук, проф. І. С. Попова – З огляду на предмет вашого дослідження якою є принципова відмінність обраних текстових стратегій письменників-професіоналів і тих, хто

вперше дебютував на письменницькому поприщі?

О. Ю. Сидоренко – До принципово відмінних від обраних професійними письменниками текстових стратегій письменників-дебютантів уналежнюємо спробу ревізії та деконструкції образу хрестоматійного солдата, виразними маркерами якої є відсутність будь-якої цензури чи табу в проговоренні дражливих/замовчуваних тем, зумовлених досвідом війни (показовими є тексти «Точка нуль» Артема Чеха, «Сліди на дорозі» Валерія Маркуса), а також вербалізацію проблеми гендерних упереджень щодо обох статей (не лише суто чоловіка чи жінки, а саме обох статей рівною мірою).

Д-р філол. наук, проф. В. І. Ліпіна – У чому полягають основні відмінності явища воєнної прози минулого сторіччя та мілітарної прози новітньої української літератури?

О. Ю. Сидоренко – Попри наявність спільних рис сучасна мілітарна література не тотожна воєнній прозі, позаяк перша демонструє відхід від панівної ідейно-виховної функції, позбавлена цензури, романтизації та героїзації хрестоматійного образу солдата, значно швидше кількісно та якісно реагує на унікальний воєнний досвід (гібридна війна), позначена відчутною стилістично-лексичною розмаїтістю та унікальністю, строкатістю жанрових форм та утворень. Принципово новою є функція ревізування загальних національних, суспільних та особистісних цінностей без нав'язування єдино правильної ідеологічно вивіреної позиції, поданої в патетично-патріотичному ключі. Автори мілітарної прози зосереджують увагу на зображенні різноманітних аспектів ведення воєнного побуту, аніж на відтворенні батальних сцен, подеколи перетворюючи війну суто на тло для розкриття не менш травматичних явищ сучасної дійсності, тригером яких виступає саме військова агресія.

Д-р філол. наук, проф. Т. М. Потніцева – Розглядаючи жанр казки у контексті художніх творів мілітарного дискурсу ви зазначаєте, що наративні моделі казки є актом ескапізму, спробою втечі письменника від складної реальності. Чи дійсно це так?

О. Ю. Сидоренко – Нині українські письменники демонструють кардинальний відхід від реалістичного зображення війни, який декларували прозаїки в перші роки розгортання воєнного конфлікту, втім, стратегія фантазмагорійного зображення, на наше переконання, виправдана не стільки спробою ескапізму від травматичної реальності, а радше переконаністю авторів, що гротескність, іронічність, сюрреалістичність репрезентації досвіду – це єдина адекватна стратегія опису абсурдності гібридної війни на Сході чи війни як явища в загальнолюдському масштабі. Подеколи камуфлювання складного тексту в жанрові контури казки виконує компенсаторну та седативну функцію, це розраджує та заспокоює читача, який зазвичай сприймає твір, насичений болючими питаннями, насторожено, гостро чи боязко.

ВИСТУП НАУКОВОГО КЕРІВНИКА:

І. В. Кропивко, доктор філол. наук, проф., доц. каф. української літератури ДНУ

Літературний процес завжди національний та відбиває динаміку культурного розвитку країни. Якнайкраще це видно сьогодні, коли література досить швидко виформувала повноцінний мілітарний дискурс у власних межах. Ольга Сидоренко не випадково позиціонує мілітарну прозу як дискурс, позаяк увага дослідниці одночасно зосереджена на кількох аспектах: самих художніх текстах, їхньому жанровому розмаїтті, домінуючих текстових стратегіях, суб'єктах, котрі виступають актантами літературного процесу – письменниках, критиках, оглядачах, читачах, враховано соціальний і літературний контексти, у яких викристалізувався й існує мілітарний дискурс сучасної прози, простежено, як він еволюціонував за десять років, починаючи з Помаранчевої революції, та ще за десять років подальшого збройного протистояння.

Дисертація оприявнює погляд Ольги Сидоренко на явище сучасного мілітарного дискурсу, його сутнісні риси й претексти – твори майданної і постмайданної літератури, зазначено, яку роль у його формуванні відіграла література на воєнну тематику, в котрій

письменниками осмислено досвід збройних протистоянь минулого сторіччя, як проаналізовані тексти нашого сьогодення відображають суспільний дискурс і самі стають активною часткою, що творить його. Для студіювання основних художніх тенденцій дисертантка застосувала передусім соціологічний, культурно-історичний, рецептивний та нарративний підходи. Заслужують на увагу спостереження над тим, як дискурс залежить від актантів, адже Ольга Сидоренко звертає увагу на такі аспекти, як роль професійних письменників і аматорів, їхнє долучення до військових дій, волонтерства, говорить про те, що форма антологій дозволяє віддзеркалити специфіку суспільного дискурсу в нарративному форматі колективного досвіду і репрезентувати ставлення різних інтелектуальних еліт до певної проблеми, а тому називає антології соціальним проектом, також увиразнює особливості мілітарної прози для / про дітей як окремий дискурс у межах загального мілітарного.

Мілітарний дискурс постійно поповнюється новими текстами, змінюються художні стратегії. Відмінність тенденцій засвідчена поділом часу його тривання на три основні періоди: а) що передувало збройному протистоянню й акумулювало протиріччя, котрі потребували вирішення, б) гібридної війни 2014–2022 років, в) етапу повномасштабного вторгнення росії на наші терени в лютому 2022 року. Попереду – осмислення воєнних подій, що вже відбулися і ще тільки стануться, їхніми учасниками, свідками, наступними поколіннями у вигляді художнього нарративу. А тому ракурс вивчення всіх цих текстів як особливого дискурсу вважаю перспективним.

Основні положення роботи О. Ю. Сидоренко викладено викладено в 10 наукових публікаціях, із яких 3 – у наукових фахових виданнях України, 5 – в інших періодичних наукових виданнях (2 з них – у співавторстві), 2 – тези доповідей.

Ольга Юріївна Сидоренко повністю виконала освітньо-наукову програму за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти зі спеціальності 035 *Філологія* та підготувала дисертацію на тему «Мілітарний дискурс української прози початку ХХІ сторіччя». Робота є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а також відповідає вимогам, передбаченим пунктом 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Рекомендую дисертацію О. Ю. Сидоренко «Мілітарний дискурс української прози початку ХХІ сторіччя» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 *Філологія*.

ВИСНОВКИ ФАХІВЦІВ-ЕКСПЕРТІВ

Д-р філол. наук., проф. кафедри зарубіжної літератури ДНУ В. А. Гусєв – Художня проза чи не найпоказовіше репрезентує процес трансформації суспільно-історичного дискурсу в нарратив. Дисертантка Ольга Юріївна Сидоренко успішно здійснила комплексне, широкоаспектне дослідження текстів, що репрезентують кожен етап травматичного досвіду боротьби української нації за власну суверенність і територіальну цілісність, а також уперше обґрунтувала доцільність залучення до масиву новітньої мілітарної української прози (що формують однойменний мілітарний дискурс) художніх текстів.

Вибір джерельної та методологічної бази для літературознавчого аналізу видається вмотивованим, всі тексти-об'єкти дослідження яскраво відбивають соціально-історичне тло епохи. Вони були позначені особливою увагою як професійних критиків, так і пересічних читачів. Треба відзначити, що дисертантка не обмежується творчістю суто професійних письменників, а розглядає тексти військових-добровольців, волонтерів, журналістів, громадських діячів, адже всі вони дають підстави говорити про літературу як соціальний

проект, окремий інтелектуально-культурний фронт, що формує не лише мілітарний дискурс, а й зміцнює колективну пам'ять, посилює культурну опірність суспільства.

Наукова новизна та актуальність роботи є очевидною і беззаперечною, всі поставлені завдання відповідно до мети виконано сповна. На структурному, формальному та змістовому рівнях наукова праця повністю відповідає всім вимогам, що зафіксовані в документах Міністерства освіти і науки України щодо оформлення дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

З огляду на загальну позитивну оцінку дисертації, безумовно, вважаємо за потрібне акцентувати увагу й на усуненні певних недоліків. Зокрема, слід подбати про чітке розмежування, а за потреби і теоретичне обґрунтування використаних двох категорійних понять *мілітарна проза* та *проза на мілітарну тематику* у підрозділах 3.1. та 3.2. третього розділу, оскільки терміни мають як спільні, так і принципово відмінні риси у потрактуванні; можливо, треба більш чітко провести межу між текстами фікшн та нон-фікшн, висвітлити жанрову природу текстів.

Також з огляду на якісне висвітлення специфіки дискурсу суто як літературознавчої категорії всупереч його інтердисциплінарній природі у підрозділі 1.1. слід додати цей пункт до переліку завдань дослідження. Робота потребує також загального перегляду на предмет уникнення тавтології у використанні термінологічного апарату.

Усі висловлені зауваження до тексту дослідження не применшують його високої оцінки, тому вважаємо, що дисертаційну роботу О.Ю. Сидоренко можна рекомендувати до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 *Філологія*.

Д-р філол. наук, проф., проф каф. зарубіжної літератури Т.М. Потніцева – Дисертація Сидоренко Ольги Юріївни по-справжньому вражає своєю актуальністю у контексті сучасних викликів українського суспільства. Дисертанткою якісно опрацьовано величезний корпус новітніх і новаторських, справді популярних текстів на предмет виявлення та аналізу показових художньо-текстових стратегій, всі вони, без сумніву, заслуговують бути об'єктом дослідження. Особливо слід виокремити аспект дослідження трансформації концепту дім, що в нинішніх умовах неминуче зазнає змін. Ольга Юріївна Сидоренко фіксує і простежує тенденцію до видозміни конотаційних напашарувань архетипу дім на прикладі не лише індивідуальних авторських текстів, а й сучасних антологій як репрезентантів колективного соціального досвіду. Подібні літературознавчі дослідження надалі неодноразово будуть з'являтися, позаяк цей архетип займає чільне місце в структурі національного характеру українського народу.

Весь перелік поставлених завдань наукового дослідження виконано в повному обсязі, підтверджуємо також відповідність наукової роботи усім вимогам щодо оформлення дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Задля покращення загального враження та для уникнення нечіткості сприйняття певних аспектів дослідження радимо у підрозділі 2.3 другого розділу більш прозоро окреслити відмінні та спільні риси воєнної і мілітарної прози, аби наголосити на різючому контрасті цих двох типів дискурсивних практик.

Все означене вище дає підставу рекомендувати дисертаційну роботу О.Ю. Сидоренко до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 *Філологія*.

Д-р філол. наук, доц., проф. каф. української літератури О. В. Шаф – Дослідження Ольги Юріївни Сидоренко вважаємо солідним, злободенним, серйозним за тематикою і виконаним на гідному рівні. Беззаперечним позитивом є комплексний підхід здобувачки до феномену мілітарної прози початку ХХІ сторіччя, що розглядається в кореляції його літературних та навкололітературних компонентів. Явище війни, з якою ми маємо справу нині, позначене специфікою гібридності (аморфність та багатоликість, побутування на різних рівнях, серед яких інформаційний, культурний, ментальний тощо). Саме тому дослідний ракурс Ольги Сидоренко подеколи близький до картографування, каталогізування огрому

художніх та нехудожніх текстів, що з'явилися за такий відносно короткий проміжок часу. Це видається правильним підходом, оскільки робота є піонерською, націлена дати панорамну картину мілітарного дискурсу, а всі подальші дослідження з цієї теми будуть заглиблені вже у конкретні поетикальні структури текстів такого ґатунку. Варто відзначити ще низку позитивних моментів, передусім по-справжньому якісно підготовлені фрагменти роботи: розвідки про літературознавчий аспект поняття дискурс (підрозділ 1.1), мілітарну літературу як соціальний проєкт (підрозділ 4.1), ґрунтовний розгляд антологій мілітарного спрямування (підрозділ 4.2), дитячої і підліткової літератури (4.3).

Слід акцентувати увагу і на певних дискусійних аспектах, реагування на які здатні посилити високу оцінку наукового дослідження Ольги Юрїївни. Зокрема, чи правомірно говорити про майданну літературу як претекст мілітарного дискурсу, тобто настільки доцільно вживати інтертекстологічний термін *претекст*, який означає не текст-донор, а просто текст-попередник, що започаткував ті чи ті художні стратегії. Можливо, його слід замінити на більш нейтральний та максимально відповідний суті позначуваного явища термін.

Без сумніву, робота Сидоренко Ольги Юрїївни засвідчує володіння здобувачки всіма необхідними професійними компетентностями, навіть попри наявність зазначених дискусійних аспектів з упевненістю рекомендуємо дисертацію до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Д-р філол. наук, проф., завідувач каф. порівняльної філології східних та англійських країн В. І. Ліпіна – Дисертація О.Ю. Сидоренко є завершеною, фундаментальною, надзвичайно актуальною роботою із залученням великого масиву художніх текстів, що з огляду на тривання активної фази російсько-української війни, а також незагосний досвід революцій, періодів АТО/ООС є емоційно складними для холодного наукового розуму. Відтак розцінюємо повністю готову та представлену до міжкафедрального обговорення роботу як акт наукової мужності дисертантки, що всупереч складним обставинам сьогодення довела до логічного кінця літературознавчий аналіз і виконала всі поставлені завдання.

До беззаперечних позитивних аспектів дисертації зараховуємо чіткість поділу, структурування об'єктів дослідження згідно з соціокультурним та історичним тлом епохи, глибину та вагомість виявлення рис та ознак, що дають підстави виокремлювати ту чи ту художньо-текстову стратегію в якості панівної і по-справжньому показової, залучення широкого кола науково-популярних праць, що допомагають висвітлити специфіку гібридної війни як унікального явища в контексті його впливу на український літературний процес, його тенденції та вектори подальшого розвитку.

У якості порад щодо покращення та допрацювання певних неточностей, що виявлені у роботі, радимо переглянути варіант перекладу літературознавчого методу «новий історизм» на загальноприйнятий у літературознавчій науці термін «новий історизм». Також бажано подбати про систематичне застосування категорії конкретного жанру художнього тексту у тих абзацах, де він маркований загальними термінами на кшталт «художня проза», «художній текст» тощо.

Висновкуємо, що робота Ольги Юрїївни Сидоренко комплексна, багатоаспектна, позначена новизною, чітко структурована і як на змістовому, так і на формальному рівні повністю готова до наступного етапу, тому її сміливо рекомендуємо до захисту у разовій раді зі спеціальності 035 Філологія.

В ОБГОВОРЕННІ БРАЛИ УЧАСТЬ:

Д-р філол. наук, проф., в.о. декана факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ І. С. Попова – Системне і панорамне дослідження мілітарного дискурсу української прози початку ХХІ сторіччя із залученням текстів-попередників

(майданна література), здійснене здобувачкою О. Ю. Сидоренко базується на вагомому теоретико-методологічному підґрунті, позначене безперечною актуальністю, новизною одержаних результатів та здатне закласти підвалини для подальших ґрунтовних студій наративних, жанрових і художньо-текстових стратегій новітньої української прози, що блискавично реагує на соціально-політичний та історичний контекст складної і позначеної гібридністю засобів впливу на свідомість українців доби.

Усі окреслені завдання відповідно до мети дослідження виконано, робота є завершеною, цілісною, злободенною, виклад наукового матеріалу логічний та фаховий.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію, для покращення вважаємо доцільним ще раз переглянути весь зміст роботи на предмет виявлення та виправлення поодиноких стилістичних огріхів. Підтримуємо пропозицію рекомендувати до захисту в разовій раді зі спеціальності 035 Філологія наукове дослідження здобувачки Сидоренко О.Ю.

К-т філол. наук., доц., завідувач каф. української літератури Н.П. Олійник – Дисертаційна робота Сидоренко О.Ю. обстоює погляд здобувачки на актуалізоване поточною суспільно-політичною та історичною ситуацією явище повноцінного мілітарного дискурсу української прози XXI сторіччя, а також виокремлення у його межах окремого типу – дитячого дискурсу, позаяк проза для дітей та підлітків відіграє не менш важливу роль у зміцненні культурної опірності українського народу численним гібридним засобам зовнішнього впливу, працює на більш тривалу історичну перспективу. Солідний обсяг залучених до аналізу художніх текстів професійних і непрофесійних авторів, детальний, виважений та ґрунтовний аналіз поточної літературної ситуації та історико-літературного контексту української прози початку XXI сторіччя як художніх й позахудожніх чинників акцентуації мілітарного дискурсу, виокремлення найпоказовіших художньо-текстових стратегій у їх взаємозв'язках із гендерною, екзистенційною, ментально-ціннісною проблематикою роблять дисертацію оригінальним, позначеним особливою актуальністю та новизною дослідженням, що базується на сучасній методологічній базі і відповідає всім вимогам щодо оформлення завершеної дисертації як на структурному, формальному, так і на змістовому рівнях.

Зважаючи на все вище зазначене, вважаємо, що наукова робота повністю готова до захисту на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

К-т філол. наук., доц., завідувач кафедри зарубіжної літератури О. В. Максютенко – Приєднуюсь до всіх озвучених колегами висновків щодо дисертаційного дослідження здобувачки Сидоренко О.Ю. Робота справді завершена послідовна, добре структурована, вмотивована методологічна база, приклади та обґрунтування виявлених художньої текстових стратегій показові та переконливі.

Слід виокремити такі виявлені дисертанткою новаторські художньо-текстові стратегії дефаміліаризації та деінфантилізації, їх обґрунтування прозоре та репрезентативне, демонструє новаторство і зрілість академічного підходу Ольги Юрїївни. Також здобувачка першою звертається до осмислення художніх антологій, що побачили світ після подій лютого 2022 року, зосереджуючись на аспекті трансформації архетипу дїм як основоположного для структури національного характеру українців.

На наше переконання, дисертаційна робота Сидоренко О.Ю. може бути рекомендована до захисту, позаяк вона виконана згідно з усіма вимогами наукового стилю, а її змістове наповнення цілком відповідає спеціальності 035 Філологія.

ВИСНОВОК

Актуальність теми. Актуальність дослідження «Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя» зумовлена помітною увагою гуманітарних студій до явища мілітарної української прози 2014–2023 рр., а також потребою систематизувати й дослідити

художні тексти на мілітарну тематику не лише періоду АТО/ООС, а й повномасштабної фази російсько-української війни після лютого 2022 року із залученням до аналізу текстів-попередників періоду Майдану 2004 року та Революції Гідності 2013–2014 рр., що в комплексі формують окремий повноцінний тип дискурсу – мілітарний. Така стратегія дозволяє простежити еволюцію письменницьких художньо-текстових тактик проговорення травматичної дійсності, екзистенційного досвіду війни, їх ефективність, тривалість та вплив на формування спільної історичної і культурної пам'яті нації в межах єдиної колективної.

Затвердження теми та плану дисертаційної роботи. Тему дисертації затверджено (протокол № 3 від 27 жовтня 2020 р.) на засіданні вченої ради Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано на кафедрі української літератури Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Тема дисертації пов'язана з науково-дослідною темою кафедри «Поетика художнього тексту: естетика різноманітності» (номер державної реєстрації 0122U001277).

Особистий внесок здобувача. Дисертація Сидоренко Ольги Юріївни «Мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя» – самостійна, завершена ґрунтовна наукова робота, у якій викладено напрацювання авторки, що дозволили розв'язати поставлені завдання. Дослідження містить теоретичні та методологічні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Наведені в дисертації ідеї, положення та тези інших авторів містять відповідні посилання й використані лише для підтвердження ідей здобувачки. Наукові праці написано без участі співавторів.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і рекомендацій. Дисертація апелює до широкого теоретико-методологічного підґрунтя, зокрема враховано студії з наратології, історико-літературні праці, напрацювання теоретиків у галузі рецептивної естетики, психоаналізу, герменевтики, гендерних студій, екзистенціального аналізу тощо.

Об'єктом дослідження стали понад 15 репрезентативних художніх текстів українських письменників періоду 2004-2023 рр., показові колективні антології, що об'єднують досвіди близько 70-ти авторів. Отже, сформульовані в дисертації наукові положення повною мірою умотивовані й не викликають сумнівів.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у першості трактування явища майданної літератури як невід'ємної складової мілітарного дискурсу української прози та системного дослідження мілітарної прози періоду після лютого 2022 року (станом на кінець 2023 року), її зіставленні з текстами періоду АТО/ООС, окресленні провідних художніх стратегій показових текстів, що формують мілітарний дискурс української прози початку XXI сторіччя.

Практичне значення виконаного дослідження полягає у можливості його залучення для вивчення історії української літератури; підготовки спецкурсів і наукових дисциплін із проблем сучасної української літератури. Результати дослідження можуть бути використані під час написання курсових, кваліфікаційних (бакалаврських, магістерських) робіт, при укладанні підручників, посібників, довідників. Дисертація може стати підґрунтям для подальших студій, сфокусованих на дослідженні мілітарного дискурсу у вітчизняній літературі, зокрема для виявлення й зіставлення текстових стратегій мілітарної прози, що в найближчі десятиліття прогнозовано займе панівне місце в загальному дискурсі новітньої української літератури.

Публікації. Результати дослідження викладено в 10 наукових публікаціях, із яких 3 – у наукових фахових виданнях України, 5 – в інших періодичних наукових виданнях (2 з них – у співавторстві), 2 – тези доповідей.

*Список публікацій здобувачки,
у яких опубліковані основні наукові результати дисертації*

Статті в наукових фахових виданнях України

- Сидоренко, О. (2023). Бунт жінки в маскулінному просторі війни в романі «Доця» Тамари Горіха Зерня. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія «Філологія». Київ: МДУ, 29, 49–57. URL: <https://doi.org/10.34079/2226-3055-2023-16-29-49-57>
- Сидоренко, О. (2021). Сучасна мілітарна проза як літературний феномен. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія «Філологія». Дрогобич: Гельветика, 48, 167–173. URL: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2021.48.22>
- Сидоренко, О. (2023). Чоловічий ескапізм як спроба примирення з абсурдом воєнної дійсності у романі «Сліди на дорозі» Валерія Маркуса. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Гельветика, 29, 2, 25–264. URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.48>

Статті в інших періодичних наукових виданнях

- Сидоренко, О. (2021). Війна як каталізатор ревізії стереотипів патріархальної культури в романі Гаськи Шиян «За спиною». *Український смисл*. Дніпро: Ліра, 1(1), 125–135. URL: <https://doi.org/10.15421/462111>
- Сидоренко, О. (2022). Деінфантилізація українського суспільства як стратегія художніх прозових текстів про Революцію Гідності. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. Люблін (Польща), 4(48), 166–172. URL: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.26>
- Сидоренко, О. (2023). Дефаміліаризація як одна з ключових художніх стратегій сучасної дитячої літератури на мілітарну тематику. *Український смисл*. Дніпро: Ліра, 1(1), 65–75. URL: <https://doi.org/10.15421/462306>
- Сидоренко, О., Гонюк, О. (2022). Посттравматичний досвід війни як шанс на онтологічне переродження в романі «Східний синдром» Юлії Ілюхи. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького держ. педагог. у-ту імені І.Франка*. Дрогобич: Гельветика, 2, 169–174. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-2-27>
- Сидоренко О., Гонюк О. (2021). Conceptosphere of the chronotope of the war in the book by Kateryna Kalytko «The Land of All Those Lost, or Little Scary Tales». *Південний архів: Філологічні науки*. Херсон: Гельветика, 85, 13–18. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2021-85-2>

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації

- Сидоренко О. Досвід війни як апогей загальнонаціональної кризи маскулінності (на прикладі романів «Сліди на дорозі» В. Маркуса та «Доця» Т. Горіха Зерня). Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференція «Russia Ukraine War: Consequences for the World» (Дніпро, 2–3 березня 2023 р.). URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/03/Conference-Proceedings-March-2-3-2023-3.pdf>
- Сидоренко, О. Загальні жанрові та художні стратегії «майданної» і «постмайданної» літератури початку XXI сторіччя. Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 105-річчю від дня народження Олесь Гончара (Дніпро, 12 квітня 2023 р.). Київ: ВЦ «Просвіта», 1, 157–163. URL: https://www.researchgate.net/publication/375592714_Literatura_opalena_vijnou

На підставі заслуховування та обговорення доповіді Сидоренко Ольги Юріївни про основні положення дисертаційної роботи, питань та відповідей на них

УХВАЛИЛИ:

1. Вважати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності отриманих результатів дисертація Сидоренко Ольги Юріївни на тему «Мілітарний дискурс української прози початку ХХІ сторіччя», подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44).

2. Рекомендувати дисертацію Сидоренко Ольги Юріївни на тему «Мілітарний дискурс української прози початку ХХІ сторіччя» до захисту в спеціалізованій вченій раді для разового захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

3. Рекомендувати вченій раді університету розглянути питання про створення спеціалізованої вченої ради для разового захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія Сидоренко Ольги Юріївни у складі:

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Місце основної роботи, підпоряд., посада	Науковий ступінь, шифр, назва спеціальності, за якою захищена дисертація, рік присудж.	Вчене звання (за спец., кафедрою), рік присвоєння	Наукові публікації, опубліковані за останні п'ять років, за науковим напрямом, за яким підготовлено дисертацію здобувача
1.	Попова Ірина Степанівна (голова)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, професор кафедри української мови, декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства	доктор філологічних наук, 10.02.01 – українська мова, 2012, Україна	професор кафедри української мови, 2014, Україна	<p>1. Корольова В., Попова І. <u>Деструкція комунікативної прагматики в сучасних абсурдистських драматургічних текстах</u>. <i>Psycholinguistics. Психолінгвістика</i>. <i>Психолінгвістика</i>. Серія: Філологія. Переяслав: ФОП Домбровська Я. М., 2020. Вип. 27 (2). С. 195–212. (Scopus). https://doi.org/10.31470/2309-1797-2020-27-2-195-212.</p> <p>2. Попова І. С. Структурна організація онімів у щоденниковому дискурсі Олеся Гончара. <i>Вісник науки та освіти</i>. 2023. № 5 (11). С. 216–233. (категорія Б). https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-216-233</p> <p>3. Попова І. С. Складені онімні назви в «Щоденниках» Олеся Гончара. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету</i>. Серія: Філологія. Випуск 61. Одеса: Гельветика, 2023. С. 107–110. (категорія Б). https://doi.org/10.32782/2409-1154.2023.61.25</p>

2.	Олійник Наталія Петрівна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри української літератури	кандидат філологічних наук, 10.01.02 – радянська література (українська), 1983, СРСР	доцент кафедри російської літератури, 1989, СРСР	<ol style="list-style-type: none"> 1. Shaf O., Oliynyk N. Existential and Psychological Problems of Aging: The Perspective of Ukrainian Lyrics' Art Representation. <i>Anthropological Measurements of Philosophical Research</i>. 2021. №20. P. 39–51. (WoS). https://doi.org/10.15802/ampr.v0i20.249538 2. Олійник Н., Литвиненко В. Творча індивідуальність Оксани Луцишиної в контексті сучасного феміністично-гендерного дискурсу. <i>Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка</i>. Дрогобич : Гельветика, 2022. Вип. 55. Том 2. С. 153–160. (категорія Б). https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-24 3. Олійник Н. П. Художнє відображення реалій епохи в романі В. Даниленка «Клітка для вивільги». <i>Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка</i>. Дрогобич: Гельветика, 2021. Вип. 44. Том 3. С. 88–95. (категорія Б). https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-3-14
3.	Шаф Ольга Вольгівна (рецензент)	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України, професор кафедри української літератури	доктор філологічних наук, 10.01.01 – українська література, 2020, Україна	доцент кафедри української літератури, 2011, Україна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Shaf O., Oliynyk N. Existential and Psychological Problems of Aging: The Perspective of Ukrainian Lyrics' Art Representation. <i>Anthropological Measurements of Philosophical Research</i>. 2021. NO 20. P.39–51. (WoS). https://doi.org/10.15802/ampr.v0i20.249538 2. Шаф О., Гонюк О. (Анти)колоніальні стратегії художнього мислення Євгена Гребінки в поемі «Богдан». <i>Вісник університету імені Альфреда Нобеля</i>. Серія: Філологічні науки. 2023. Вип. 2 (26/1). С. 134–147. (Scopus).

					<p>https://doi.org/10.32342/2523-4463-2023-2-26/1-10</p> <p>3. Гонюк О., Шаф О. Жанрово-стильові особливості роману І.Павлюка «Білий попіл». <i>Закарпатські філологічні студії</i>. Ужгород: Гельветика, 2022. Вип.24. Т.1. С.183–189. (категорія Б). https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.24.1.35</p>
4.	Гребенюк Тетяна Володимирівна (опонент)	Запорізький державний медико-фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України, професор кафедри культурології та українознавства	доктор філологічних наук, 10.01.06 – теорія літератури, 10.01.01 – українська література, 2011, Україна	професор кафедри культурології та українознавства, 2014, Україна	<p>1. Grebeniuk T. Reminiscence about the Soviet City: Urban Space in the Ukrainian Fiction of the 21st century. <i>Journal of Narrative and Language Studies</i>. 2023. 11(22). С. 176–191. (Scopus). https://doi.org/10.59045/nalans.2023.25</p> <p>2. Гребенюк Т. Спільний біль, війна й ідентичність: Національна специфіка українського літературного метамодернізму. <i>Сучасні літературознавчі студії</i>. 2023. Вип. 20. С. 30–58. (категорія Б). https://doi.org/10.32589/2411-3883.20.2023.293539</p> <p>3. Гребенюк Т. Мовчання й говоріння як форми репрезентації історичної травми в українській прозі доби Незалежності. <i>Синопсис: текст, контекст, media</i>. 2022. Вип. 28(3). С. 104–112. (категорія Б). https://doi.org/10.28925/2311-259x.2022.3.1</p>
5.	Герасименко-Александрова Ніна Василівна (опонент)	Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Міністерства освіти і науки України, старший науковий співробітник відділу української літератури ХХ століття та сучасного літературного процесу	кандидат філологічних наук, 10.01.01 – українська література, 2000, Україна	-	<p>1. Yanina Kulinska, Nina Gerasimenko, Olena Koval & Alla Zakharchenko. Comic in modern Ukrainian revolutionary military literature: types of genre. <i>Comedy Studies</i>. 2023. Volume 14. Issue 2. P. 163–176. (Scopus) https://doi.org/10.1080/2040610X.2023.2187607</p> <p>2. Герасименко Н. Архетип дому в романі С. Жадана «Інтернат». <i>Академічні студії</i>. Серія: Гуманітарні науки. 2022. № 1. С. 9–16. (категорія Б).</p>

					https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.2 3. Герасименко Н. Сучасна воєнна проза: жанрово-стильова типологія. <i>Слово і Час</i> . 2023. № 3. С. 35–49. (категорія Б). https://doi.org/10.33608/0236-1477.2023.03.35-49
--	--	--	--	--	---

Голосували:

«За» – 10 осіб.

«Проти» – немає.

«Утрималися» – немає.

Рішення прийнято одногolosно.

Голова,
 доктор філологічних наук, професор,
 в. о. декана факультету української
 й іноземної філології
 та мистецтвознавства

Ірина

Ірина ПОПОВА

Секретар,
 кандидат філологічних наук,
 доцент кафедри зарубіжної літератури

Олексій

Олексій ЛЕВЧЕНКО